I
467733

ERVICIUL PROPAGANDEI LEGIONARE

CORNELIU GEORGESCU

VREMURI DE RESTRIŞTE

PIESA IN 4 ACTE

EDIŢIA III-a

Sf. Evanghelie după Luca:
„Acesta este ceasul vostru și puterea întunericului”.
(Cap. 22, v. 53).

IAŞI 1925

1940

PREŢUL Lei 20

SERVICIUL PROPAGANDEI LEGIONARE

CORNELIU GEORGESCU

VREMURI DE RESTRIŞTE

PIESĂ IN 4 ACTE

EDIŢIA III-a

Sf. Evanghelie după Luca:
„Acesta este ceasul vostru şi puterea întunericului".
(Cap. 22, v. 53)

IAŞI 1925

1940

PREŢUL Lei 20

BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

742/264

BIBLIOTECA
ACADEMIEI
REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

Lui

CORNELIU ZELEA-CODREANU

nădejdea noastră

în semn de

IUBIRE ŞI CREDINŢĂ

închină această carte, frântură a simţirii ce ne-a încălzit împreună în închisoarea Văcăreştilor şi ne-a unit de-apururi în lupta pentru neam.

Poiana - Sibiului
la Sf. Paşti 1935

AUTORUL

PERSOANELE:

1 Ştefan
2 Gheorghe
3 Vlad
4 Mihai
5 Dumitru
6 Herşcu
7 Pătruţ, prefect
8 Ileana, studentă
9 Secretarul prefectului
10 Un temnicer
11 Ion
12 Grigore
13 Un rănit
14 I brancadier
15 II brancadier
16 I soldat german
17 II „ „
18 III „ „
19 IV „ „
20 I Ţăran
21 II „
Popor

ACTUL I

O stradă dintr'un sat al Moldovei.
Acţiunea se petrece în 1916

SCENA I.

(Ştefan, Ileana, elevi la liceu. Se aud bubuituri de tun şi zgomotul războiului nu prea îndepărtat).

ŞTEFAN: E rău! Suntem pierduţi! Armata Ţării noastre, Armata Română e înfrântă!

ILEANA: De ce îţi pierzi curajul?

(Bubuituri de tun şi mai pronunţate)

ŞTEFAN: Auzi cum bate tunul? E tunul cel nemţesc! Românii sunt zdrobiţi şi Nemţii sunt aproape! Doamne, de ce nu pot fi mare, să mă primească în oaste, sa lupt şi eu acolo, pe câmpul de bătae:

ILEANA: Vei fi Ştefane: Peste un an vei fi şi tu ostaş şi-ţi vei vărsa sângele pentru ţară!

ŞTEFAN: Peste un an. Dar peste o zi Ileano, fi-vom cu toţi robi şi tu — şi eu: auzi tu bubuitul din ce în ce mai tare? ale noastre tunuri nu mai bat, le-au amuţit duşmanii! Cuprinsu-ne-au în jumătate ţara şi acum vin să ne-o cuprindă întreagă!... E ceasul tristei cumpene!.. Sau îi zdrobim pe dânşi sau ne robim de-apurui!

SCENA II

(Cei de sus, un rănit. — Tunurile bubuie mai pu-

ternic. Se apropie un rănit clătinându-se, având o rană la cap, legată cu o basma însângerată.

ILEANA: Stefane un rănit!

ŞTEFAN: Sărmanul!

Ambii se reped şi îl susţin.

RĂNITUL! *(sfârşit)* Mulţumesc!

ILEANA: Ce slăbit e!

Ambii îl culcă la pământ. Ileana îi aşterne o broboadă sub cap.

STEFAN: *(a parte)* E pe ducă! Incă unul care şi-a dat viaţa pentru ţară! Şi ca dânsul zeci sute de mii au murit şi mor pe câmpul de bătaie. Neamul întreg se luptă acolo pe viaţă şi pe moarte pentru viaţa, libertatea şi mărirea sa! De moarte nu'i e teamă şi'n faţa ghiulelelor nemţeşti el face zid cu pieptul desvelit In vârful baionetei ridică zeci de duşmani şi aleargă la pieire precum alergi la nuntă! Germanii fug, de câte ori s'apropie de dânşii lucişul baionetei soldatului român şi totuşi ne au învins! Prin ce ne bat ei, Doamne, prin ce ne frâng tăria?

RĂNITUL: Prin trădare!

ŞTEFAN: Ce-ai zis?

RANITUL: Suntem vânduţi! Trădarea-i pretutindeni şi contra ei nu putem lupta!

ILEANA: Vai nouă!

ŞTEFAN: Cum, neamul nostru-i neam de trădători?

RANITUL: Nu-s de-ai noştri, sunt păgâni! Cu ochi mei văzut-am pe Leibu caporalul făcând semnale de după o tufă la Nemţii din tranşee! M'am repezit la dânsul să-l ucid, dar a scăpat păgânul, o schije de

şrapnel mă doboară! Apoi veniră Nemţii peste ai noştri şi eu fugii să nu cad în prinsoare!

ŞTEFAN: Şi Leibu scăpat-a cu viaţă?

RĂNITUL: Da!

ILEANA: Şi-ai noştri nu ştiu că el e trădătorul!

RĂNITUL! Nu!

ŞTEFAN: De va mai fi între ai noştri, nu va scăpa cu viaţă!

SCENA III

(Cei de sus şi doi brancadieri)

I. BRANCADIER: Şi aci e un rănit.

II. BRANCADIER: Mai bine zis: un mort!

ŞTEFAN: E greu rănit, dar totuşi a venit singur până aici.

II. BRANCADIER: Se pare că-i fu ultimul drum pe care l-a mai putut face!

ŞTEFAN: Duceţi-l la spital, poate îl vor scăpa!

I. BRANCADIER: Spitalu-i plin, nu mai e nici un loc.

ILEANA: Atunci aduceţi-l în această casă. E casa mea şi mă voi îngriji eu de dânsul pe cât îmi va sta în putinţă.

RĂNITUL: Păgânul m'a ucis! (*Brancadierii ridică rănitul pe braţe şi-l duc în casa Ilenei*).

ŞTEFAN: Iţi va primi răsplata!

ILEANĂ: La revedere!

ŞTEFAN: Rămâi cu bine Ileano! Vezi, nu eşi din casă căci nemţii sunt aproape!

ILEANA: Şi tu?

ŞTEFAN: Eu mă duc să-mi fac datoria.

ILEANA: Domnul să fie cu tine!
ŞTEFAN: Rămâi cu bine.

SCENA IV

ŞTEFAN: *(singur)*: Leibu caporalul, îmi vei plăti trădarea! A ta şi a întregului tău neam! Rupţi şi lihniţi de foame venita-ţi de peste hotare la noi, cerşindu-ne mila! V'am dat'o! V'am primit în mijlocul nostru cu toate că ştiam că al vostru strămoş este Iuda, cel de Hristos vânzătorul! V'am primit pentrucă în legea noastră spune să ierţi — şi v'am iertat! Vai ţie, Neam Român, care în bunatatea ta cea fără de margini alintata-i la sânu-ţi cald un pui de viperă otrăvitoare! Puiul se făcu mare şi drept răsplată îşi înfinge astăzi colţii otrăviţi în pieptul care l-a hrănit! Priveşte-i: mii şi mii de Iuda, de Leibu caporalul, te vând astăzi duşmanilor tăi! Tu prin acei, pe cari i-ai ocrotit, ţi-ai pregătit pieirea! Ţara ta, de atâţia Leibi vândută, cuprinsă-i azi în jumătate de duşmani şi'n vreme ce tu mori pe câmpul de bătaie, alţi Leibi îţi vând pe arginţi şi cealaltă parte! *[Tunurile se aud din ce în ce mai tare. Zgomotul războiului din ce în ce mai pronunţat]*. Duşmanii sunt aproape şi Leibu e aicea! In vreme ce ai noştri mor, păzindu-şi sărăcia, Jidanul vinde ţara şi nimeni nu i răzbună! *(Se aude o trompetă de alarmă. Tunurile mai aprig)*. Alarma! E poate ultimul asalt pe care noi îl dăm! La luptă Ştefane, ai două braţe în stare de a ţine arma în mână, o armă s'ar găsi şi pentru tine! La luptă, la răzbunare! *(Ese)*.

(*Scena rămâne goală. Zgomotul războiului creşte, se aude ţipete, urale, vaete, apoi aceasta încetează*).

SCENA V.

ION: (*intrând*) Doamne ce prăpăd! Par-că i sfârşitul lumii! Unde mi-a fi fecioru'? De un ceas de vreme îl caut pretutindeni şi nu-l aflu nicăiri. Şteface, Ştefane!... Nu răspunde, par'că a intrat în pământi! Fereşte-l Doamne de ceasul cel rău!

SCENA VI

(*Ion — Herşcu*)

HERSCU: (*frecându-şi mâinile mulţumit*): Bună ziuă neni Iooon!

ION: Zile de acestea să dea Dumnezeu pe capul tău Herşcule!

HERŞCU: Pentru dici, neni Iooon?

ION: Pentrucă văd că te bucuri de ele!

HERŞCU: Dar ci să faaac? Să pliiing?

ION: Da, cum, ţie îţi vine să râzi când vine duşmanii?

HERSCU: Da ci, iu ai zis să vâ bateţi cu Jirmaan?

ION: Uşor ţi-e să vorbeşti acum târtane!

HERŞCU: Şi dacă Jirman bătut la voi, iu sunt de vină?

ION: A dracului liftă mai sunteţi voi jidani!

HERSCU: Pentru di ci? (*bătându-l pe umăr*): Da ştiuiu câ mata nu mai glumeşti cu mini? Noi suntem totd'auna buni prieteni! Iu ai ţinut totd'una la neni Ion foarti mult! Eşti un om cum sâ cadi! Ştii ce neni looon! (*Apucându-l de cămaşe*): Facem un şeeeft!

Iu vrai la mata bine! Dacă Jirman vini ari să bei la tini tot rachiu forâ baaani! Oi vei, ma doari inima de Dum'ata Ştii ci? Vinzi la minin chrişma thou! Eu ştii vorbi la Jirman, de la mini nu iei Jirman şi dacă iei, las'să pierd iu, nu un om năcàjit ca neni lon! Ce zici?

ION: Să-ţi cauţi de treabă!

HERSCU: Nu vraaai? Ari să ia la tini Jirman forâ baaani!

ION: Las's'o ia: Ştiu cel puţin că mi-a luat-o cu dea-sila!

HERSCU: Oi: Vei! Dar Jirman al dracului, n'ari să dai nici un ban! Ai să rămâi saaarac! Iu plătesc la mata bani în mună! Cât vrai?

ION: Nu ţi-o dau măi Jidane pe nici cât!

HERSCU: Aşaaa! Am s'o iau dila tine forâ baani, ai să veezi.

ION: Piei din ochii mei liftă.

HERSCU: Jirman ai să dai la mini forâ baaani crâşma thou ai să vezi!

ION: Thii firea-i a!... Doamne iartă-mă! Stai să ţi arăt eu ţie, toarta iadului. (*Se repede după dânsul*).

HERSCU: (*fugind*) O vei! (*de după culise!*) Ai sâ veeezi! Ai sâ veezi!

SCENA VII.

ION (*singur*): Măi al dracului târtan! De zece ani de ziie mă pisează să-i vând crâşma. Ar vrea pe semne să rămână singur cârşmar în sat, ca să poată rupe de pe pielea oamenilor cât va voi. De aceia tot caută să o cumpere pe a mea! Pravălia mea îi stă pe cum se vede, ca sarea în ochi! Da n'am să i-o

dau pe nici cât. „Vezi-ţi de drum Jidane!“ Că satu tot la mine trage, că-i mai curat şi mai eftin. Acum mă ameninţă târtanul cu Germanii. Fire-ar să fie afurisit!.. Germanii sunt duşmanii, ei pot să mi-o răpească, pot să mă omoare, ei pot face ce-or vrea, nu mă pot pune în potriva lor, dar mai bine mă bag în pământ de viu, decât să ştiu că am lăsat eu, de bună voie agoniseala mea pe mâna de Jidan!...

SCENA VIII.

(Ion, Herşcu şi doi Germani)

HERŞCU: *(în dosul a doi Germani)*: Asta-i deja spion *(Germanii se reped la Ion şi-l prind)*.

ION: *(zbătându-se în mâinile Germanilor)*: Ce spion măi jidane?

HERŞCU: Spion, spion! El văzut Jirman din turn dela biserichii şi făcut semne cu cuciula la Rumun!

ION: *(în timp ce Germanii îl leagă)* Dar oamenilor, nu vă uitaţi la gura acestui ticălos, vă jur că nu m'am urcat în turn de când eram copil.

I. GERMAN: la tine spion, hai la Komandatur!

ION: Vai de mine, Dumnezeule, Doamne!

HERŞCU: Spion, spion, zic zo câ spion! Aşa sâ trăesc iu cum văzut pi el la turn dila biserichi.

ION: Minţi ticălosule:

II. GERMAN: Bei uns Befehl ist kurtz: spion... puşcat la spion!

ION: Sărac copilul meu!

HERŞCU: Aşa, aşaaa! Puşcaţi la spion! Foarti bini, foarti bini! Ghivalt! Puşcat la el! Şi... chrişma a el dai la mini! Nu-i aşa?

I. GERMAN: Vine la Komandatur şi Komundatur dai la tine avere la spion.

ION: (*către Herşcu*): Nu te-ar răbda D zeu păgânule:

HERSCU: Ha, ha! Dai la chrişma la mini Iooon? Chrişma thou Jirman dai la mini iar ia tini... poc, poc! Ma duc, mă duc să spun la balabusta miu! Petreceri bună Iooon! Dai la mini chrişmâ? Ha, ha! (*ese*).

SCENA IX

ION: Bată-te D-zeu să te bată, tartorule! Dar oamenilor, nu vă uitaţi la dânsul! Vă spune că-s spion ca să-mi ia averea pe degeaba. Vă jur încă odată pe bătrâneţea mea că tot ce spune e curată născocire!

II. GERMAN: Befehl ist Befehl! Spion — vine la Komandatur!

ION: (*făcându-şi cruce*): Dumnezeule Doamne, ai milă de mine! Şi dacă aşa Ti-e vrerea (*îngenunchind*) facă-se voia Ta! Ai Doamne însă în Sfânta Ta pază pe fiul meu, care rămâne fără nici un sprijin în lumea aceasta şi îndreaptă-i paşi pe cărarea cea adevărată. Isuse Hristoase, ai milă de suferinţele acestui popor, care pentru sfânta dreptate a suferit şi suferă chinurile războiului cumplit şi nu-l lăsa pe dânsul în puterea urmaşilor lui Iuda, cel care pe Tine. Prea sfinte Te-a vândut şi acum, oh Dumnezeule din Ceriuri, dacă stă scris în cartea Sorţii ca să mor răpus de viclenia păgânului, ajută mă ca să-mi păstrez tăria şi să nu tremur în faţa morţii, care va să vină! In numele tatălui şi-a Fiului şi-a Sfântului Duh! Amin! (*Ridicându-se, cu hotărâre*): Să mergem! *Porneşte escortat de soldaţi, în faţa-i apare însă Ştefan, rănit*

la cap şi la braţ, condus de alţi doi soldaţt germani).

SCENA X

(*Cei de mai sus, Ştefan şi doi soldaţi germani*).

ŞTEFAN: Tată!

ION: Ştefane!

ŞTEFAN: Eşti prins?

ION: Eşti rănit? *Cad unul în braţele celuilalt. Soldaţii îl îndepărtează*).

ŞTEFAN: Unde vor să te ducă?

ION: Numai ei ştiu!

ŞTEFAN: Dar ce s'a întâmplat, Dumnezeule?

ION: Păgânul de Herşcu m'a vândut, ci-că aş fi spion!

ŞTEFAN: Tu spion! Dar pentruce-a făcut această nelegiuire?

ION: Pentru ca să-mi poată lua cârşma.

ŞTEFAN: Dumnezeule, dar cum poţi răbda asemenea ticăloşenie.

ION: Puterea Tatălui din Ceruri este mai mare şi drumurile Lui necunoscute!

I. GERMAN: *(înpingând pe Ion înspre eşire)*: Komm fertig! (*Ceilalţi doi soldaţi înping pe Stefan în spre cealaltă eşire).*

ŞTEFAN: *(luptându-se cu cei doi soldaţi)*: Tată, tată nu te lăsa să te ducă, vin şi eu, vreau să mor alături de tine!

ION: (*inspirat*): Voinţa Dumnezeului din Ceruri este alta: tu trebue să trăeşti să mă răzbuni pe mine şi să lupţi pentru Neam! (*Ese*)

ŞTEFAN: (*repezindu-se după soldaţi*) Tată! tată!

(apoi după un timp se întoarce):
AH! RAZBUNARE! *(Cortina)*

ACTUL II.

(Cabinetul prefectului. Acţiunea se petrece la câţiva ani dela terminarea războiului)

SCENA I

(Herşcu şi Pătruţ)

PĂTRUŢ: Ştii d-le Goldenberg, că am primit mai deunăzi un ordin dela Bucureşti, care poate te interesează?

HERŞCU: Ce ordin?

PATRUŢ: Toţi acei, cari nu sunt cetăţeni români, trebuesc expulzaţi din ţară în cel mai scurt timp!

HERŞCU: Şi?

PĂTRUŢ: Sunt silit să-l execut:

HERŞCU: N'am zis nimic!

PĂTRUŢ: In cazul acesta va trebui să expulzez din judeţul nostru vre-o 5000 de evrei,

HERŞCU: 5000 de evreeei? Da ci? Ai înebunit?

PĂTRUŢ: Aşa spune ordinul dela Bucureşti, n'ai zis ca să-l execut?

HERŞCU: Da, sâ execuţi! Trimiti afară din ţară, unde vrai pe Greci, pi Armeni, pi Italieni, trimiti pe Rumuni din Macedonia, dar ce ai cu Evrei? Par'că ci, îţi strică civa?

PĂTRUŢ: Bine, dar aceştia nu sunt cetăţeni români!

HERŞCU: Nu sunt cetăţeeeni? Ha, ha! dom'Pătruţ. Dacă cei cinci mii de evrei nu sunt cetăţeni ca mine

şi ca dumita, îi facem dija şi pi ei cetăţeni! Par'câ ci, mare lucru? Nu uita cât am luptat iu ca să ajungi prifect!

PĂTRUŢ: Dar legea spune că nu pot deveni cetăţeni români decât acei, cari se aflau în ţară în 1919. Ori aceşti 5000 de evrei au venit în ţară abia în 1921 şi 922, deci nu se pot încetăţeni!

HERŞCU: Legii spun?... Ha, ha? Dar legi-i puntru prooşti! Legi! (*mângâindu-şi portmoneul*)... Aici îi legi!.. Mata eşti om cuminti, dom Pătruţ! Iu dai la mata acti câ cei cinci mii de Evrei sunt în ţarâ nuţ de 3-4 ani, cum ceri legi.. di 20 di ani, auuuzi? Şi mata faci citâţeni la ei!.. Bini? Dacâ nu faci mata faci mâni alt domn' prifect în locu la mata!...

PĂTRUŢ: Aşa cu acte, fac, cum să nu fac, legea îmi dă dreptate, dar de unde iei d-ta actele pentru atâta lume, dacă ei sunt veniţi abia de un an-doi încoace?

HERŞCU: Ha, ha! dom Pătruţ! Eşti tinâr închi eşti boboooc! Di abia di un soptomunâ prifect, peste un luân n'o să mai întrebi! Ha, ha! Si acti şi legi şi dreptati şi tot ce vrai eşti la mini în buzunar! Ha ha, eşti boboooc. (*Bătându-l pe umăr*)! Fo numai cumzici dom'Herşcu Goldenberg, că n'a sâţi căeeeşti! Zic zo!... Ha, ha, eşti inchi boboooc! Dar.. treci numai pi la bancher al miu, are sâ'ţi dei vre-o sută mii lei, poati mai ai nivoi de civa morunţişi.

PĂTRUŢ: Mulţumesc d-le Goldenberg! Pentru d-ta fac, cum să nu fac? Eşti un om de ispravă! Dar, mai aveam ceva să-ţi spun: au să vină azi ţăranii ceia pentru pădure de care mi-ai vorbit ce să fac cu ei?

HERŞCU: Ari sâ vină ţăranii puntru păduri? Ha, ha! Dom' Pătruţ! Ci sâ faci cu ei?. *(Schiţează o lovitură de picior)*... Aşa sâ faci! Ari sâ vină ţăranii puntru viti di pi izlaz?... (*acelaş joc*) Ari sâ vină ţărani pentru ciriali?.. (*acelaş joc*) Ha, ha *frecându-şi mâinile*) eşti inchi bobooc! (*bătându-l pe umăr*). După un lunâ n'o sâ mai întrebi! Zic zo! Da eşti un om cum si cadi! La rivideri! Acum mă duc la Bucureşti puntru afaceri!

PATRUŢ: Drum bun, d-le Goldenberg!

HERŞCU: Acti puntru ai noştri aduc iu!... Şi dacă vini ţaran cu jalba contra mini... (*jocul de mai sus*),

PATRUŢ: La's pe mini d-le Goldenberg.

HERŞCU: La rivideri şi cum am zis, treci numai pi la bancher al miu are sâ dei civa parali puntru cheltuialâ.

PATRUŢ: Mulţumesc! Drum bun!

HERŞCU: Eşti un boboooc, d-le Pătruţ, eşti un boboooc! Ha, ha! La rivideri (*ese*).

Pe când Herşcu arată lui Pătruţ ce să facă cu ţăranii, secretarul prefectului a deschis uşa cabinetului, opusă aceleia pe care avea să iasă Herşcu dar rămânând o clipă în prag, s'a retras neobservat de cei de pe scenă şi a ascultat prin uşa întredeschisă. Intră în scenă în momentul în care Herşcu o părăseşte, manifestându-şi satisfacţia pentru cele pe cari le-au auzit.

SCENA II.

SECRETARUL (*insinuant*): Şi legi şi dreptăţi şi tot ce vrai eşti la mini în buzunar!...

PĂTRUŢ: Ce vorba e asta, măi netrebnicule?

SECRETARUL: Ha, ha, ha, „eşti un boboooc domnule prefect, eşti un boboooc;" Ha, ha, ha.

PĂTRUŢ: Dacă mai continui astfel, voi fi nevoit să chem sărgentul să te ducă la balamuc.

SECRETARUL: Mai uşurel nenişorule, mai uşurel! Ce, ai uitat de când făceam amândoi serviciul la intendenţa aceluiaş regiment? Ţi-ai uitat oare de anumite lucruri, pe cari numai noi le cunoaştem, dar cari dacă ar fi aflate de alţii, s'ar cam clătina scaunul pe care şezi?

PĂTRUŢ: Mai încet măi nebunule, să nu te audă cineva!... Ce vrei?

SECRETARUL: Ce vreau? Să-mi primesc şi eu partea din afacerea cu Herşcu. Partea dreaptă, jumăjuma... după învoială.

PĂTRUŢ: Nu e cine ştie ce afacere! Abia o sută de mii!

SECRETARUL: O sută de mii pentru-că n'ai ştiut să exploatezi situaţia! să fi fost eu în locul tău, ce l'aşi mai fi jumulit pe jupan Herşcu, de ştiu că mă pomenea 5000 de jidani rămaşi neexploataţi, câte o mie de căciulă cinci milioane, asta-i afacere! Başca pădurea şi celelalte! Ei Pătruţ, Pătruţ, degeaba ai pânea şi cuţitul în mână!

PĂTRUŢ: Nu-i aşa, măi dragă: Tu ştii că avem obligaţii faţă de Goldenberg. Cât ajutor am avut din partea lui până am ajuns aici unde ne aflăm. De au trebuit bani pentru noi, a dat, de ne-a trebuit bani, pentru partid ne-a dat maşină în judeţ, ne-a dat, şi nu uita că, de nu punea el o vorbă bună a-

F-J 0. 74 2/564

colo unde a trebuit, nici numirea mea şi nici a ta, nu mai venea. Pe urmă, ţine seama, s'o lăsăm mai pe încetul! Sunt numai de o săptămână perfect. Vremea e înainte. Avem timp să ne îmbogăţim, de aici o sută de mii, de dincolo alta, slujba să trăiască şi nu ai nici o teamă. Lac să fie că broaşte se adună!

SECRETARUL: Păi tocmai aici e buba, nu se ştie cât vei fi prefect şi... vorba aceia, bate fierul pân'e cald.

PĂTRUŢ: Poveşti! Ai noştri rămân la putere pentrucă... ştii bine, nu şi-au terminat opera de consolidare a ţării, iar eu nu voi fi debarcat, pentrucă am sprijinul partidului şi punga lui Goldenberg.

SECRETARUL: Mai ales punga lui Goldenberg! Al dracului mai e şi Herşcu ăsta, bine a mai ajuns. Nu e afacere mai mare în Moldova, ca el să nu fie amestecat. Şi... vorba aceia, are bani, are cinste. Glasul lui e totdeauna ascultat acolo sus la Bucureşti Nu-i cerere pe care să i-o respingă domnii cei mari căci de, banul în ziua de azi e cheia cu care ţi se deschid toate uşile.

PĂTRUŢ: Mie-mi spui? Eu ştiu una şi bună: Herşcu m'a ajutat, de el mă ţin. Că au să ţipe huliganii contra mea pe chestia Jidanilor pe cari îi încetăţenesc? Las' să ţipe, am eu ac de cojocul lor! Dar ce parcă are să piară ţara aceasta dacă nu isgonim câteva mii de jidani veniţi de peste graniţă? Şi de ce să fiu tocmai eu acela care să-i alung? De ce nu i-au isgonit cei care au condus înaintea mea destinele judeţului? S'au ferit toţi de această problemă, ca de foc! Voi respecta deci şi eu tradiţia. Nu mi-oi risca eu viitorul pentru un lucru de nimic. Vezi ia măsuri să se

cerceteze cu spirit de blândeţe actele acestor indivizi. O declaraţie acolo.., şi gata!

SECRETARUL: Afacerea i ca şi rezolvată.

PATRUŢ: Să ne gândim că suntem la începutul carierei. Partidul pe care-l servim şi banii lui Herşcu ne vor sălta, numai minte să avem, până sus, pe culmile bogăţiei şi a puterei. Mâine- poimâine vom avea palate, în Bucureşti, vile la Predeal, maşini luxoase la scară, femei fermecătoare pe braţe şi putere, nemăsurată putere de-a stăpâni noroadele de-a porunci dela un hotar la altul al ţării.

SECRETARUL: Frumoase planuri numai să cauţi să le realizezi. Să nu te mulţumeşti cu o biată prefectură pe care ai apucat-o. Ia exemplul de perseverenţă dela Goldenberg, al nostru, care — ştii bine — înainte de război era un biet cârşmar într'un sat prăpădit. Azi cine e mai cu stare în judeţ ca el? Vezi bine, afacerile's afaceri, de cinstea lui să nu mai vorbim. A făcut cum a putut până a ajuns la bani. Prima lui lovitură a fost afacerea cu Ion Dascălul. Acesta avea o cârciumă la care trăgea tot satul şi din cauza căruia Herşcu rămânea mereu cu dugheana goală de muşterii. Când sa apropiat Nemţii de sat, după ce armatele româneşti au fost înfrânte Goldenberg care ca toţi jidanii o rupea puţin pe nemţeşte a pârât pe Dascălul în faţa autorităţilor Nemţeşti, că ar fi spion al oştirilor româneşti. Nemţii i-au făcut acestuia judecata scurtă a răsboiului, l-au împuşcat, iar cârciuma lui au dat-o drept premiu pentru denunţarea jidanului. De atunci omul nostru a prins chiag, a speculat sub Nemţi, a speculat mai ales de când

s'a făcut România Mare şi astăzi e bogătaş de frunte.

PĂTRUŢ: Nu-mi pare rău de aceia ce i a făcut lui Ion Dascălul. Cunosc familia aceasta de încăpăţânaţi şi obraznici.

SECRETARUL: A da, îl cunoşti pe fiul mortului pe Ştefan, care-i student la Iaşi.

PĂTRUŢ: Da pe besmeticul acela, nu i-aşi fi mai auzit de nume! Cutreeră judeţul în lung şi'n lat, îndeamnă lumea să nu mai asculte de legi, să se răscoale împotriva stăpânirii, cere în gură mare alungarea jidanilor din ţară şi-mi cauzează atâtea greutăţi şi atâta supărare, că m'am luat de gânduri.

SECRETARUL: Să fim drepţi, pe lângă supărările acestea administrative, se mai adaugă una, de ordin sufletesc. Haide nu nega, căci toată lumea a aflat aventura.

S'a întâmplat că guliganul acesta de Ştefan s'a logodit acolo la Iaşi cu o studentă, Ileana, fată din judeţul nostru şi cum această fetişcană e sveltă şi cu vino'ncoace, i-a căzut într'o zi cu tronc la inimă lui Pătruţ al nostru.

Scrisorile de amor, proecte de întâlnire, toate au rămas însă zadarnice, ca şi propunerile pe cari proaspătul şi îndrăgostitul nostru prefect i le făcea, cu aluziuni discrete la anumite favoruri materiale ca bursă sau serviciu la prefectură. Intr'o zi îndrăgostitul nostru neconsolat, a încercat să-şi ajungă ţinta, ca la armată, pe vremea intendenţei printr'un atac de front luând contact cu inamicul. Lupta s'a terminat printr'o complectă înfrângere a atacului, înfrângere în care pumnii lui Ştefan, răsărit acolo în toiul atacului, se

pare că ar fi avut un anumit rol, datorită căruia coastele simpaticului nostru amorez şi acum se mai resimt, Ha, ha, ha!

PĂTRUŢ: Ii voi arăta eu, canaliei, îmi va cădea el în mână! Il voi strivi ca pe un vierme!

(zgomot de paşi cari se apropie)

PĂTRUŢ: Ia'n vezi, cine-i!

SECRETARAL (*După ce a privit prin vizeta uşei*) Mai mulţi ţărani (*Bătăi timide în uşe*).

PĂTRUŢ: Mai mulţi ţărani? Dar de când şi-au luat obiceiul să se prezinte în cete în audienţă? Vor fi ţăranii aceia cu chestia pădurii de cari mi-a vorbit Herşcu. Du-te, dar stai pe-aproape şi... pregăteşte gărzile să fie la indelete. Cu mitocanii aceştia nu mai poate fi omul nici când în siguranţă.

SECRETARUL: Nu-ţi fie nici o teamă, voi fi la datorie. (*Ese. Bătăi mai accentuate.* Pătruţ scrie la birou, fără să răspundă.

SCENA III.

(*După repetate bătăi în uşe, rămase fără răspuns aceasta se deschide şi intră prin ea doi ţărani, iar la urma lor Stefan în port naţional. Stefan se aşează la spatele ţaranilor*).

I. ŢĂRAN: Săru'mâna cucoane!

II. ŢĂRAN: Săru'mâna d-le Prefect!

PĂTRUŢ: Da ce-i, ce vânt v'a adus încoace?

I. ŢĂRAN: Apăi dă, cucoane, ce să ne aducă? Vântul cel rău care ne bate de-o vreme încoace!

II. ŢĂRAN: Păcatele noastre cucoane!

PĂTRUŢ: Hai spuneţi mai de grabă ce aveţi de

BIBLIOTECA ACADEMIEI

spus că n'am timp de pierdut!

ŞTEFAN: *(a parte)*: Te-aşteaptă desigur Jidanu Goldenberg!

I. ŢĂRAN: Apăi dă, cucoane, aşa e vorba noastră mai greoaie, mai din topor!

II. ŢĂRAN: Nu ştim să vorbim pe-a politica!

PĂTRUŢ: Dar spuneţi odată, nu mai lungiţi vorba!

I. ŢĂRAN: Apoi s'avem iertare, cucoane, pentru obşte am venit la dumneata!

II. ŢĂRAN: Pentru pădure!

PĂTRUŢ: Cum, pentru obşte, ori pentru pădure?

I. ŢĂRAN: Pentru obşte şi pentru pădure!

II. ŢĂRAN! Pentru pădurea obştii!

PĂTRUŢ: Ci spune odată ce i cu obştea şi cei cu pădurea!

I. ŢĂRAN: Apăi să vezi, cucoane, obştea noastră n'are păduri, dar are statu! Că satu nost'îi sat de munte şi munţii în jurul satului îs toţi de-ai stăpânirii. Şi obştea noastră cumpără în fiecare an lemne pentru sat din pădurile stăpânirii! Acu, anu trecut, stăpânirea ne-a urcat preţu la 200 lei metru. Scump am zis noi! Da n'am avut ce face şi-am plătit! Da anu ista nu ne mai dă pe nici cât!

II. ŢĂRAN: Zice că nu sunt lemne!

I. ŢĂRAN: Iacă, alaltăeri am fost să cumpărăm şi nu ne-a dat pe nici un preţ

PĂŢRUŢ: Bine, da ce căutaţi la mine pentru lemne? Duceţi-vă la ocolul silvic!

II. ŢĂRAN: Că de acolo venim, cucoane!

I. ŢĂRAN: Am fost la d-l Angineriu, da nu ne-a dat! A zis că nu sunt lemne! Da noi ştim că sunt,

că doar mâinele noastre au despoiat azi iarnă atâţia munţi! Atâta brad cât s'a tăiat ist an, nu s'a tăiat în zece ani de-arândul! Şi tot nu vrea să ne deie o aşchie măcar!

PĂTRUŢ: Dacă nu vă dă inginerul, ce mai căutaţi la mine?

I. ŢĂRAN! Pentrucă a spus d-l Angineru că d-ta ai dat tot lemnul care s'a tăiat, lui Jidanu Herşcu. Şi de aceea am venit să te rugăm să-i nu-i dai Jidanului atâţia munţi şi pe noi să ne laşi muritori de foame!

II. ŢĂRAN! Aşa-i zău!

PĂTRUŢ: Nu fii obraznic! Vrei să ajungi la puşcărie?

ŞTEFAN: (*aparte*): Aha! L-a atins unde-l doare.

PĂTRUŢ: Cine te-a învăţat să foloseşti cuvântul de jidan?

I. ŢĂRAN: S'avem iertare cucoane, aşa am pomenit!

PĂTRUŢ: Să să iese prostiile acestea din cap! Domnul Herşcu Goldenberg este cetăţean român ca mine şi ca tine şi n'are dreptul nimeni să-l insulte!

ŞTEFAN: (*aparte*): Ticălosul!

I. ŢĂRAN: C'o fi cetăţean ca d-ta nu ştiu, dar ca să fie român ca mine, asta n'o cred odată cu capul! Eu n'am văzut până acum rumân cu perciuni!

PĂTRUŢ: Obraznici mitocani, pieriţi din faţa mea

I. ŢĂRAN: S'avem iertare cucoane, noi n'am zis cu gând rău.

PĂTRUŢ: Lemne vă trebuie? N'am să vă dau nici

o aşchie. Să nu vă mai văd. Am să vă dau pe mâna jandarmilor, ticăloşilor]

II. ŢĂRAN: Cucoane, dar cu ce v'am greşit?

PĂTRUŢ: Căraţi-vă de-aici mizerabilor (*Il împinge*):

ŞTEFAN: Stai ajunge!

PĂTRUŢ: (*privindu-l mirat*): Cine eşti tu!

ŞTEFAN: Ce, nu mă cunoşti, sunt Ştefan Dascălul!

PĂTRUŢ: (*surprins*): Ştefan Dascălul? Şi ce cauţi aici?

ŞTEFAN: Am venit să văd cum se înparte dreptatea în România-Mare.

PĂTRUŢ: (*aiurit*): Dar ce vrei dela mine?

ŞTEFAN: Vreau dreptate! Jidanul Herşcu era mai acum vre-o câţi-va ani calic în satul nostru. Cu ajutorul Nemţilor el a omorât pe tata şi i-a răpit averea! Dar Nemţii au fost alungaţi şi stăpânirea românească a revenit. Şi acum în România-Mare, în loc ca acest Jidan să fie pus la zid şi împuşcat, ca trădător ce-a fost, voi ticăloşii îi lingeţi mâna şi-l ajutaţi să se ridice pe umerii voştri, umeri de mişei, ca să poată stoarce mai cu temei vlaga acestui popor năpăstuit şi aceasta, pentru că vă cumpără sufletul vostru negru de păcate, cu gologanii storşi de pe spinarea trudită a acestor nenorociţi! (*Arată înspre cei doi ţărani*). Ruşine vouă, nemernicii acestui Neam!

I. ŢĂRAN: Bine i le mai spune!

PĂTRUŢ: (*reculegându-se*): Nu crezi că eşti prea limbut?

ŞTEFAN: Lăsat-aţi să se strecoare în ţară 3 milioane de Jidani, de Herşcu Goldenberg, de vipere otrăvitoare! Lucirea aurului lor a fost mai puternică

decât strigătul desnădăjduit de durere a acelor 14 milioane de Rumâni pe cari i-ați aruncat în ghiarele morți. V'au îndopat cu bani, pe voi și partidele datorită cărora v'ați cocoțat în scaune pe cari nu le merita-ți. V'au cumpărat cu bani și voi le-ați dat în schimb dreptul nelimitat de a prăda, dreptul de a jefui această țară pe care ar trebui s'o cârmniți. Vai vouă însă, când aceste 14 milioane de Români, pe cari i-ați lăsat în ghiarele pierii, se vor trezi! Veți plăti nelegiuiților, cu sângele vostru arginții pe cari i-ați primit drept plată a nemernicei voastre trădări.

PĂTRUȚ: Tinere, ia seama că pentru aceste cuvinte ale tale, vei avea să răspunzi în fața justiției? *(Apasă agitat pe botonul soneriei instalate pe marginea biroului. Se aude sunetul clopoțelului soneriei din camera vecină).*

ȘTEFAN: Știu! Și voi răspunde căci adevărul este mai presus de legile și dreptatea omenească! Dar ia seama d-le Pătruț, că ceasul în care vei avea să răspunzi în fața Justiției Neamului Românesc de ticăloșiile dumitale, se apropie! Și vai va fi de trădătorii acestui popor în acest ceas!

(apare secretarul urmat de doi soldați).

PĂTRUȚ: Pe el! Arestați-l! *(In timp ce soldații arestează și conduc afară pe Ștefan, țăranii se retrag buimăciți),*

ȘTEFAN: *(către Pătruț)*: Ne vom mai întâlni!

PĂTRUȚ: Ți-oi arăta eu câine, întâlnire. La pușcărie cu tine! La pușcărie! La pușcărie!

(Cortina)

ACTUL III

(O celulă mohorâtă de închisoare)

SCENA I

(In semiobscuritatea celulei, Ştefan, cu mânele ferecate de lanţuri, pe un braţ de paie. Lanţul cu care sunt legate mâinele permit depărtarea braţelor).

ŞTEFAN; Apă! Mi-e sete! Nimeni nu răspunde, nimenea nu se îndură să-mi aducă vre-o câţi-va stropi de apă cu cari să-mi potolesc, îngrozitoarea-mi sete! Sunt ani de când mă chinuesc păgânii, nejudecat, în bezna acestei ucigătoare puşcării!... Mi-e foame! Nici bucătura de pâine, nici gura cea de apă nu mi-o mai dau de o vreme! Vor să mă ucidă cu zile!... Doamne, până când răbda-vei triumful duşmanilor tăi şi al duşmanilor acestui popor?

(Incearcă să bea apă din ulciorul ce-i stă alături). E gol, nu mai e nici un strop! Ce grele-s chinurile setei! *(Se aud paşi grei pe coridor).* Vine temnicerul, poate aduce apă!

SCENA II

(Zgomot de ciocan, care izbeşte în zăvorul de fier al uşei. Uşa se deschide şi intră temnicerul, pe urmă Pătruţ şi Herşcu. Temnicerul cu felinarul în mână, acopere pe Herşcu).

ŞTEFAN: *(zărind temnicierul)*: Apà, mi-e sete!...

PĂTRUŢ: *(intrând)*: Apă vrei?... Dar poate ai bea vin!.. Şi ca să ai după ce-l bea, o friptură bună de purcel, ce zici?... Ha, ha!

ŞTEFAN: Tu eşti, mizreabilule, nici aici nu mă laşi în pace?

PĂTRUŢ: Nu zău şi n'o să te las până ce voi vedea că pieri, cum piere câinele cel turbat pe maidanul cu gunoi!

ŞTEFAN: Cel de sus te aude şi te va răsplăti după faptele tale!

PĂTRUŢ: Cel de sus! Dumnezeu!... Dumnezeul prostimii: Dar de ce nu vine acel Dumnezeu, căruia i-te închini, să te scoată din această închisoare? De ce nu vine să-ţi aducă măcar o cană de apă, să nu te lase să mori de sete?..

ŞTEFAN: Nemernicule, nu îndrăzni să iei în râs până şi numele Celui Atotputernic!

PĂTRUŢ: Atotputernic! Eu sunt atotputernicul acestui judeţ! Eu te-am băgat în închisoare şi numai eu te voi scoate, dacă voi vrea!...

ŞTEFAN: Mai fost'au mulţi cari au vorbit ca tine şi s'au căit amar!...

PĂTRUŢ: Ascultă tinere! Cred că ai stat destul în puşcărie! In acest timp cred că ţi-a mai venit mintea la cap! Vei fi văzut că împotriva mea tu nu te poţi pune întrucât sunt nemăsurat mai puternic de cât tine! M'am hotărât deci să te iert şi să fac să ţi se dea drumul din această închisoare... cu singura condiţie... să te căeşti de ceea-ce ai făcut şi să laşi dracului pe mitocanii tăi. Tu eşti om cuminte! ce te amestici printre ei? De ce nu-ţi vezi de şcoală, să ajungi şi tu ceva în această ţară, că minte ai?

ŞTEFAN: Mă amestec printre dânşii pentrucă sânge din sângele lor curge'n aceste vine şi am luptat şi voi

lupta mereu, cât voi mai *fi* în viaţă pentru dânşii, pentrucă durereu lor a fost şi va rămâne de-apururi propria mea durere!

PĂTRUŢ: Atunci, îmi pare rău, dar nu te pot ierta!

ŞTEFAN: Iertare, milă.. dela cine? Dela tine, călăul acestui Neam? Dar mi-ar crăpa obrazul de ruşine dacă aşi şti că am primit măcar un strop de îndurare dela un ticălos ca tine!

PĂTRUŢ: Tot limbut ca şi mai înainte! Las'că o să te mai înmoi tu în curând! Temnicier! Să i se retragă şi pe mai departe porţia de apă şi de pâine!

TEMNICIERUL: Am înţeles! Să trăiţi! Nici până azi nu a primit de patru zile încoace nimic, după cum aţi ordonat!

HERŞCU: (*apărând de după temnicier*)! Domnuli Dascalu! Di ci eşti copil! Thi laşi sâ mori de foami?...

ŞTEFAN: Şi tu aici, viperă?...

HERŞCU: No, nu thi supăra: Iu vrai bine la mata!

ŞTEFAN: Tu, care ai ucis pe tată?...

HERŞCU: Iu n'ai ucis, la nimeni. Neamţ a ucis la el!

ŞTEFAN: Piei, liftă blestemată!

PĂTRUŢ: (*către Herşcu*): Vezi cât e de turbat?

HERŞCU: Sî lăsăm asta! Mata eşti om cuminte, mata eşti student! Mata ai nevoi di şcolâ, multâ şcoală, că să ajungi diputat, ministru, tot ce vraaai! Şi atunci o sâ ai puteri sâ faci bini la ţaran cât vrai da acum ti lupţi digeaba! Forâ puteri în mână nu faci nimic! Uiti, iu spuu la maţa civa! E pâcat sâ stai un om cuminti ca mata aici în puşchirii, sî mori aici di foami! Iu trimit la mata la şcoalâ, la şcoalâ mari şi-ţi

dau bani, câţi vrai, auuuzi — sâ înveţi la Berlin, la Paris, la Londrâ, undi vrai auzi? Si ti întorci di acholo cu carti multâ şi ajungi diputat, ministru, câ minti ai distulâ şi atunci faci bini la ţăran cât pofteşti, cât bini pofteşti, auzi? Iu nu cer dela tini nimic, numai... sâ li dai pace la Evreei!

ŞTEFAN: (*izbi cu putere cana de apă de pământ*). Eşi spurcatule:

(*Herşcu şi Pătruţ se retrag intimidaţi*).

PĂTRUŢ: (*din uşa temniţei*). O să te înmoi tu tinere!

HERŞCU: O sâ ţi căeşti câ nu mai ascultat!

PĂTRUŢ: Temnicier! Ştii ordinul?

TEMNICIERUL: Ştiu să trăiţi nici un strop de apă şi nici o fărâmă de pâine.

PĂTRUŢ: Aşa-i visuri plăcute! Să te visezi cu Ileana în braţe! Ha! ha! ha! (*Ese*)

HERŞCU: (*vârând capul pe uşe*): O să te căeşti, zic zo eâ ari sa-ţi pară rău câ n'ai vrut să mâ asculţi! (*Zăvoarele se închid cu zgomot*).

SCENA III

ŞTEFAN: (*singur*): Doamne, până când îi mai rabzi? Să vină ei şi să-mi propună mie, tocmai aici, în închisoare, bani, sau să-mi trădez neamul! Ce ticăloşi! Cumpărata-ţi cu bani conştiinţa atâtor nemernici, dintre cari durere. mulţi, foarte mulţi, sunt acolo sus, unde n'ar merita! Dar trebue să ştiţi, voi urmaşi ai lui Iuda că adevăraţii fii de Român nu se vând.

(*Vântul începe să şuere*)

Aduceţi-vă aminte voi, cei ce căzut-aţi în neagră

ispită a Satanei, aduceţi-vă aminte vă zic că, **plata vânzării lui Iuda n'a fost argintul, ci ştreangul!** Nu vă ardepe gât şampania, pe care o platiţi în origiile voastre nebune, cu bani jidoveşti? Nu vă torturează şi ultima fărâmă de conştiinţă, când desfrâul vostru de-o noapte îl plătiţi cu truda a sute de desmoşteniţi, pe cari i-aţi înpins în ghiara Jidovimii? Ascultaţi voi, vânduţilor, cum şueră vântul! Cumpăraţi-l cu bani să se oprească! Nu îl puteţi? Atunci... opune-ţi forţa: Puneţi-i împotrivă baionnete mii şi zeci de mii, puneţi-i mitraliere, tunuri, doar l-oţi opri! Cum? Nu îl puteţi?.. Nu?.. Căci furtuna e de la Dumnezeu! Dar sufletul unui popor, simţirea curată a unui Neam e tot forţă cerească, e tot dela Dumnezeu şi pe aceasta n'o veţi putea stârpi oricâte baionete şi ori-câte tunuri veţi îndrăzni să-i puneţi împotrivă! Noi, obijduiţii de azi, cari am crescut la sânul simţirii curate româneşti, noi aceştia, pe cari voi încercaţi să-i omorâţi prin închisori şi foame, ca să înpliniţi porunca stăpânilor voştri: Jidanii **vom trece ca furtuna ce bântuie afară peste hoiturile voastre de mâne şi vom creia o Românie nouă românească!**

(*Vântul se linişteşte pe încetul. Incepe să plouă*).

. . . . . .

... Visuri, visuri de copil! Vânzarea e azi stăpâna lumii, poporul jidovesc a câştigat pe seama lui pământul şi noi ne războim cu dânsul, cu lumea, nişte pitici! In Tine ne punem nădejdea, o Doamne Prea Inalte, îndura-Te de noi!..

. . . . . .

...Chinuitoarele lanţuri mă rod, mă sângerează !....
.. Mi-e sete! Apă !... Afară plouă, mii şi mii de cofe de apă se scurg neîncetat, abia la doi paşi, de mine şi eu mă mistui aicea de sete! Mă arde, mă arde!... Un strop, un strop abia din miliardele de stropi ce faci să cadă pe pământ, rătăceşte-l la mine. Doamne, să-mi stâmpere focul din piept, să-mi stingă văpaia din gură...

(Se aude un cântec dintr'o celulă îndepărtată).

„Arde-te-ar focu închisoare
„Că nu mai văd zi cu soare,
(Stefan ascultă aiurit)
„Văd bine că s'a ales,
„Din tine să nu mai es!

ŞTEFAN: Un cântec, sunt treaz sau visez?
„C'am intrat făr' de musteţe
„Şi-acuma's la bătrâneţe!
„C'am intrat copil blajin
„Şi-acuma 's moşneag bătrân!"

ŞTEFAN: Incă unul care-şi petrece viaţa în închisoare, ca şi mine! Şi cine ştie, poate şi el, ca şi mine, rabdă în aceste ceasuri grele, chinurile setei şi ale foamei! Şi în loc să despereze ca mine... cântă! In loc să se tânguiască, cum am făcut eu, îşi varsă amarul în cântec, îşi stâmpără setea doinind! Ajută-mă Doamne să-mi port suferinţa ca dânsul... cântând.

(Incetul cu încetul adoarme. Se face ziuă, un snop de raze coboară pe fereastră şi îl luminează. Mai târziu uşa temniţii se deschide şi intră temnicierul urmat de patru studenţi).

BIBLIOTECA

SCENA IV

TEMNICERUL: Aici veţi sta! Mai târziu o să vi se aducă o rogojină pe care o să dormiţi.

MIHAI: Dar cine doarme aici?

TEMNICERUL: Un deţinut vechiu; Ştefan Dascălul

TOŢI: *(uimiţi)*; Ştefan Dascălul! *(Temnicierul ese)*

SCENA V.

VLAD: *privind în faţă pe Ştefan*): Da fraţilor, e el, Ştefan prietenul nostru scump;

GHEORGHE: Da, el e!

TOŢI: Sărmanul!

GHEORGHE: Doarme! Incet să nu-l trezim, pe semne e foarte obosit!

DUMITRU: Ce slab e! Şi e în lanţuri!

VLAD: De ani de zile-l chinuiesc păgânii! Au vrut să-l ucidă! De-acum s'a isprăvit, nu mai e mult şi-şi vor primi pedeapsa ticăloşiei lor!

MIHAI: Pssst! se trezeşte!

ŞTEFAN: *(buimăcit)*: Ce? Iarăşi voi ticăloşilor? Afară!

MIHAI: Suntem noi, Ştefane prietenii tăi: Dumitru, Vlad, Gheorghe şi eu Mihai!

ŞTEFAN: *(aiurit)* Voi? Mihai, Dimitrie, Vlade şi tu Gheorghe?..!

MIHAI: Noi Ştefane, ce nu ne mai cunoşti?

ŞTEFAN: *(îmbrăţişând pe Mihai)*: Mihai fratele meu de cruce, cu care mă jucam de-a oina pe islaz? Nu nu se poate, mă înşel — poate visez! Şi tu, Dumitre, cu care şedeam la şcoală într'o bancă *(îl îmbrăţi*

şează). Da, eşti tu, (*pipăindu-l*) pare că nu visez. Dar vorbiţi! Să vă aud vorbind, poate aiurez! Tu, Gheorghe, tu eşti! (*îl înbrăţişează*).

GHEORGHE: Eu Ştefane!

ŞTEFAN: Da, tu eşti, nu m'a înşelat vederea! Dar cum se poate, voi aici... în închisoare la mine!... Şi tu Vlade! Ce stai de-o parte, vin' să te strâng la sânu-mi!... Aproape!... Aproape de tot, să mă conving că nu-i o nălucire! Dar spuneţi-mi odată, cum aţi venit la mine?

GHEORGHE: Momentul e prea sfânt, ca să putem vorbi!

MIHAI: Bucuria acestei revederi ne 'ncătuşează pieptul!

DUMITRU: De mult nu mai ştiam de tine, de mai trăeşti sau eşti mort... şi acum, că te vedem... nu mai ştim ce să-ţi spunem!

ŞTEFAN! Da! De mult n'am mai văzut pe nici unul din voi! De atunci par'că s'a strecurat un veac! Ileana ce mai face?

MIHAI: E sănătoasă! Aşteaptă doar ceasul să te vadă afară în libertate!

ŞTEFAN: ..Afară.. în libertate!... Acel ceas, nu cred să mai vină vre-odată!

VLAD: Veni-va în curând Ştefane!... Dar, de ce te-au pus în lanţuri?

ŞTEFAN: Au vrut să mă ucidă prin chinuri, dar am fosţ tare şi nu m'am dat bătut! Mai adineauri însă nădejdea îmi scăzuse şi mi-am simţit puterile sleite. Acuma din potrivă, când vă văd pe toţi alături de mine, simt cum se scurge în aceste braţe obidite şi

supte de-a lanţului povară. un sânge nou, un sânge de tânăr luptător pentru dreptate şi pentru Neam!

VLAD: Aşa te vrem Stefane. Ţara în aceste vremuri de restrişte are nevoe de braţu-ţi chinuit, dar totuşi oţelit de-alanţului rugină! Ţara te chiamă, ţara te cere să te aibă!

STEFAN: Ţara mă chiamă? Da! De câte ori nu mi-am spus-o şi eu! De câte ori nu nu mi s'a părut că aud prin întunecimea nopţii, de acolo, din depărtarea unui cătun obidit, venind un prelung şi sfâşietor strigăt de durere, de ajutor. Sângele îmi svâcnea, trupul mi se încorda într'o sforţare supremă, să sfârme tăria acestori ziduri mucegăite şi să mă avânt, ca gândul, acolo, unde mă chiamă sfâşietorul glas, — dar cruda tărie a pietrei blestemate îmi răpunea pornirea şi trupul îmi recădea făr' de putere la pământ, ca o frunză ofilită şi moartă, ce cade de pe copacul falnic în noroi!

MIHAI: Ce n'au putut face atunci braţele tale trudite, va face în curând un întreg popor de braţe, ca în faţa avântului unui Neam şi fierul cel mai tare se frânge!

STEFAN: Avântul unui Neam? Decâte ori visat-am în nopţile mele de veghe, în nopţile mele de trudă, cum vine poporul să-mi sfărâme lanţul, cum pleacă întreg Neamul să-şi scuture jugul, să calce în picioare vânzarea, s'alunge din ţară jidanii, să-şi facă o ţară de-a lui: românească, — dar strigătul prelungit de durere care venea pe aripa de vânt pân' la mine, din satele 'ndepărtate ale ţării. mă trezea din visarea cea

dulce, arătându-mi adevărul amar; robi ne-am născut şi robi o să murim:

VLAD: De ce te îndoeşti mereu Ştefane de forţa care zace în tine, de forţa care mocneşte încă încătuşată în Neamul tău? Puterea poporului nostru e ca a şuvoiului de munte ce curge de pe culme la vale! Ridicat-au duşmanii zăgazuri în calea înaintării poporului nostru! Pornit-au sa ridice stăvilare până la cer împotriva şuvoiului energiei Neamului românesc, ca să-l menţină în robie? Auzit-ai tu Ştefane în nopţile tale de veghe strigătul de durere al Neamului nostru care zace în robie? Dar acest strigăt e mugetul cu care s'aruncă şuvoiul asupra stăvilarului de piatră să-l sfărâme! Stăvilarul rezistă? Dar paharul răbdării se umple! Şi şuvoiul trece peste stăvilarul netrebnic, relundu-şi în linişte cursul pe care i la hărăzit Dumnezeu!

MIHAI: De zeci de ani mocneşte în sânul poporului nostru o ură, o ură de moarte împotriva Jidanilor cari au invadat ca lăcustete ţara, punând stăpânire nedreaptă pe averile ei, şi aducând în robie Românul! Mii şi mii de glasuri s'au ridicat şi au protestat ca şi tine împotriva acestei ruşinoase robii! Jidanii au cumpărat însă cu bani pe cei mari şi au legat în lanţuri de închisoare pe cei cari au cerut să se facă dreptate. In locul vostru însă, a acelora pe cari v'au închis, am răsărit noi aceştia şi alţi sute şi mii, cari au strigat nelegiuiţilor: **„în lături!“** Acum iată ne-au închis şi pe noi şi ne-au adus alături de tine! Dar închisorile ţării sunt pline de cei de-o credinţă cu tine şi cu noi şi cei cari vor veni nu vor mai avea loc! Căci în locul fiecăruia dintre noi pe cari ne-au închis, răsare alte mii şi mii de români

vrednici, gata de jertfă, gata de sacrificiu! Neamul e pregătit şi aşteaptă doar semnul să înceapă, să-şi cureţe ţara de hoţi, să-şi scuture jugul robiei, să-şi pună stăpânire cinstită, românească!

ŞTEFAN: Ascultaţi fraţilor! Acest glas înflăcărat al vostru e şi glasul poporului de afară?

MIHAI: Da! E glasul poporului de-afară?

ŞTEFAN: Doamne puterea Ta este mare! Tu ai făcut să crească în sânul acestui popor oropsit, dorul de libertate şi focul nestins al Dreptăţii şi Adevărului Tău! Călăuzeşte, Doamne, paşii poporului nostru spre biruinţa cea dreaptă!

VLAD: Ştefane! Hristos a fost răstignit — pentru Adevărul pe care l-a propovăduit — pe cruce! Dar Adevărul Lui a triumfat asupra întregii lumi! Şi Hristos Prea Sfântul a treia zi din morţi a înviat! Cine ştie dacă această zi a învierii Lui pe care toată creştinătatea o serbează astăzi, nu va fi pentru noi solia izbânzii apropiate a cauzei drepte româneşti?

ŞTEFAN: Cum, astăzi e ziua Invierii?

DUMITRU: Da, nu ştiai?

ŞTEFAN: (*făcându-şi cruce*): Iartă-mă, Doamne, că de când stau aci, am pierdut şi firul vremii şi al sfintelor sărbători creştine!

DUMITRU: Azi de cu noapte toţi credincioşii se duc în haine curate la Biserică, s'audă din gura preotului creştinescul „Hristos a înviat"!

ŞTEFAN: Noi aceştia, robiţi prin cele închisori, nu mai avem parte de popă şi de altar, dar altarul fraţilor e pretutindeni unde licăreşte candela credinţei

în Dumnezeu! Să ne rugăm deci şi noi, cum se cuvine, în ziua aceasta mare.

(Ingenunchiaţi cu toţii).

Doamne, Dumnezeul nostru, Cela ce cu puterea Ta, cea fără de margini, stăpâneşti popoarele, îndreaptă-Ţi ochii Tăi spre noi nevrednicii, cari ne rugăm Ţie, şi ne milueşte pre noi cu bunătatea Ta cea nemărginită. Scris este Doamne în Legea Ta cea Dumnezeiască, că prin suferinţe şi lacrimi ne vom ispăşi păcatele noasire cele cu voie şi fără de voie. Indreaptă-Ţi dară o Doamne mila Ta spre Neamul românesc, care de zece veacuri îşi ispăşeşte prin necurmate chinuri, şi râuri de lacrimi amare, păcatele lui şi ale părinţilor lui şi învredniceşte-l şi pe el să şi trăiască, după cum îşi trăiesc toate neamurile pământului, în libertate şi fericire, traiul pe care i l-ai hărăzit, întru mărirea şi pomenirea Ta! In numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin! *(Rămân cu toţi în linişte şi nemişcare. Din depărtare în acest timp se aude din ce în ce mai pronunţat sunetul unui clopot tras într'o dungă).*

GHEORGHE: Ascultaţi,.. Clopotul Invierii!

DUMITRU: E prea rar, nu sună a Inviere!

GHEORGHE: Poate-i vre-un foc, Doamne fereşte!

(Ascultă cu toţii; afară de sunetul clopotului se aude acum din ce în ce mai pronunţat şi zgomotul unui tumult care se apropie).

VLAD: Acel dăngăt de clopot pe care-l auziţi; de mult îl aşteptam cu toţii! Sună şi-a foc şi-a înviere! E focul dorului sfânt de libertate, este semnalul Invierii Neamului Românesc! *(Tumultul creşte).*

N'auziţi voi acolo în depărtare strigătul de bucurie

al miilor de piepturi de Români? Este mugetul şuvuitului de munte, care trece peste stăvilarul netrebnic pe care i l-au ridicat în cale-i duşmanii şi pleacă triumfător: **înainte!**

(Clopotul a încetat de-a mai bate). Din mijlocul tumultului se aud din ce în ce mai pronunţat, accentele unui cântec legionar).

ŞTEFAN: Da: Sunt mii şi mii de glasuri cari s'aud! Şi par'că-par'că s'apropie de noi! Aceasta-i nălucire care m'a înşelat de-atâtea ori în nopţile mele de închisoare!

MIHAI: De astă dată nu te va înşela, căci numai e nălucire! Nu-i auzi Ştefane, cum se apropie? Ei vin la noi, ei vin cântând cântecul nostru drag, cântecul suferinţei izbăvite, imnul dreptăţii triumfătoare!

STEFAN: Ce cântec? Care imn?

MIHAI: Când te-au închis pe tine nu era, dar de atunci încoace durerea voastră, a acelora cari sufereaţi pentru dreptate durerea unui Neam care-şi simţea pieirea, încătuşat fiind în lanţurile robiei, a făcut să răsară ca din pământ acest cântec, ca semn al vremurilor în cari trăim! Zeci şi zeci de mii de piepturi tinere l-au cântat necontenit în lung şi'n latul ţării, cutremurate de dorul de mai bine, milioane şi milioane de inimi româneşti sângerate în lupta deplinei desrobiri s'au oţclit cu balsamul acestei melodii.

DUMITRU; *(dela fereastră)*: Fraţilor priviţi-i, sunt aproape!

(Se reped cu toţii la fereastră)

GHEORGHE: Au ajuns la porţile închisorii!

ŞTEFAN: Poporul — Poporul vine să ne scape pe

noi, poporul a pornit să-şi scuture jugul robiei!

CEI PATRU: *Dela fereastră către popor*): Uraaa!

POPORUL: Uraaa! *(zpomot puternic, izbit de topoare în porţi, urale, cântecul mai accentuat).*

ŞTEFAN: (*Incearcă să-şi rupă lanţurile dela mâini*): In lături netrebnice lanţuri! Soarele Dreptăţii româneşti a răsărit!

CEI PATRU: La uşe!

MIHAI: La uşe s'o sfărâmăm, poporul a spart porţile închisorii!

ŞTEFAN: *Printr'un suprem efort îşi rupe lanţurile dela mâni care rămân atârnate de cătuşe*). **De-acum să vină o lume întreagă împotrivă-ţi, popor Român, nu te va birui!**

SCENA VI.

POPORUL: Uraaa! (*Puternice izbituri de topoare în zăvoarele dela uşe*). Inainte! Uraaa! Jos cu vânzarea! *Uşa se deschide*). Trăiască martirii Neamului Românesc! Uraaa! (*Năvăleşte pe scenă*).

ŞTEFAN: Trăiască cinstea şi dreptatea străbună românească!

POPORUL: Uraaa! *Se împarte în jurul celor patru).*

ILEANA: *făcându-şi loc prin mulţime)*: Ştefane.

ŞTEFAN: Ileana! (*se îmbrăţişează*).

ILEANA: Doamne mult e de când ne-am despărţit Ştefane! Şi multe au mai trecut de atuncia peste tine! (*Privindu-i braţele însângerate de cătuşe)*: Sărmane braţe, mult au mai trebuit să îndure îngrozitoa-

rea lanţului povară! Dar braţul tău e însângerat Ştefane! Cătuşele au săpat într'ânsul răni adânci!

ŞTEFAN: Rănile pe care lanţul închisorli mi le-au săpat, sunt chezăşia că aceste braţe româneşti nu se vor vinde!

POPORUL: Trăiască Ştefan Dascălul! Ura;

ILEANA! De-acum chinui tău a încetat Ştefane! De-acum te-aşteaptă libertatea, te aşteaptă biruinţa!

ŞTEFAN: M'aşteaptă libertatea? Dar libertatea mea e făr' de nici un preţ! De aş şti că-mi stau în faţă toate închisorile lumii, de aş şti că m'aşteaptă mii de morţii, eu voi lupta pentru aceştia, carì m'au salvat pe mine, dar încă nu s'au salvat pe ei! Popor Român, vânzarea-i tot la cârmă, păgânu-i tot stăpân şi tu eşti încă tot rob! **Zorii mării tale se arată, — la luptă, la datorie!**

(Cortina)

ACTUL IV.

(O piață din un oraș al Moldovei).

SCENA I.

ȘTEFAN: Mari zile ne-a fost dat să trăim, Ileano! De o mie de ani trăit-au Românii împrăștiați între streine hotare și încătușați în streine robii! O mie de ani de chin și de amar, o mie de ani de nădejdi înșelate, o mie de ani de Jertfă pustie! Și nouă, tocmai nouă, acelora cari trăim azi, ni-a fost dat să vedem mântuirea!

ILEANA: D-zeu s'a îndurat de suferința de-o mie de ani a Neamului Românesc și l-a lăsat să-și făurească acea Românie Mare, pentru care și-a jertfit atâta sânge și lacrimi!

ȘTEFAN! Da! Ajutat de Puterea Cerească, Neamul nostru timp de zece veacuri, prin necurmata trudă și necurmată jerfă și-a clădit lăcașul sălășluirei sale, acest palat al României-Mari, — dar era cât pe aci ca în acest lăcaș, cu atâta trudă construit să fie el străinul și altul, care n'a pus o cărămidă măcar în zidurile lui, să ajungă de-apururi stăpân!

ILEANA: Tot D-zeu din Ceruri ne-a salvat și de această dată! El a dat putere acestui Neam să sufere necurmatele chinuri cu cari l-au încercat vrășmașii și tot El a trimis la timp pe cel care avea să unească într'un mănunchiu toate toate energiile curate ale acestui popor, ca să ne hărăzească această zi mare a sfintei biruinți!

ȘTEFAN: Da! Numai D-zeu Sfântul din Ceruri ne-a

salvat, de nu, eram pierduţi! Ca o turmă fără păstor rătăceam noi prin lume, pradă de agata tuturor hrăpăreţilor de la noi şi de peste hotare, dar glasul de oţel al Căpitanului nostru a făcut să se adune intr'o clipă sub drapelul oştirii mântuitoare toată suflarea adevărat românească şi astfel s'a putut sălăşlui ca prin minune, pe întinsul plaiurilor româneşti orânduirea cea nouă, cea cu adevărat românească. Neamul românesc prin energia sa vijeloasă, răscolită de jertfa nemăsurată a îndrumătorului său, chiamă astăzi la judecata cea mare atât pe acei cari, încredinţaţi fiind cu privegherea destinelor sale, l'au trădat, cât şi pe acei, cari s'au folosit cu vraja aurului de slăbiciunea conducătorilor săi. Şi veneticii şi vânduţii şi cumpărătorii şi vânzătorii de Neam, vor avea să-şi ispăşească amar, povara faptelor lor!

ILEANA: Dumnezeu i-a pedepsit destul prin hula şi ruşinea pe care a suferit-o şi unii ca şi ceilalţii.

ŞTEFAN: Dumnezeu i a pedepsit?.. Nu! Nu încă Pedeapsa de abia de acuma va să vină! Ce-a păţi Pătruţ? L'am scos din prefectură? Dar timp de an a jefuit avere cu care să trăiască viaţa intreagă nu el, ci neam de neamul lui! Sau Herşcu, care a stors averea unui intreg judeţ, care a făcut să piară de foame atâţia nenorociţi, care a ucis pe tata pentru bani? Aceştia şi-au primit răsplata meritată prin faptul că li s'au smuls din mână frânele puterii cu cari ne schingiuiau? Dar nu-i sub soare o pedeapsă destul de îngrozitoare pentru dânşii! (*Poporul se apropie cântând fragmente de cântec legionar*) D-zeu se serveşte drept unealtă a sentinţei sale Divine de

oameni şi eu jurat-am călăului părintelui meu răzbunare!

[*Poporul năvăleşte pe scenă cântând*].

ŞTEFAN: Fraţilor! Jidovimea, văzând că ţara noastră nu mai e sat fără câini, se'ntoarce în gloată acolo, de unde a venit! De acum, Popor Român şi liber şi stăpân în România Mare, te aşteaptă viitorul, te-aşteaptă fericirea şi mărirea!

POPORUL: Aşa-i, uraaa! Trăiască România Românilor! Uraaaaa!..

ŞTEFAN: Liber în ţara ta îţi vei alege la cârmuire oameni de cinste şi de omenie, pe cari să nu-i mai poată cumpăra nimeni, cu toate averile lumii!

POPORUL! Aşa-i! Trăiască martirii ideei naţionale! Ura!

ŞTEFAN: Ocrotiţi de tăria de fier a braţului Căpitanului nostru, suntem scăpaţi de acum de jugul celor vânduţi şi a celor cari ne-asupreau prin viclenie.

POPORUL: Aşa-i (*voci*). Dar unde e Pătruţ? Să nu ne scape Herşcu! Să nu fugă de pedeapsă! Aşa-i, aşa-i!... Să-i aflăm! Moarte lor!

ŞTEFAN: Ii vom afla şi vom pedepsi după faptele pe cari le-au săvârşit!

POPORUL: Aşa-i! Foarte bine! Pe ei! Să-i aflăm! Nu-i lăsaţi oameni buni!

SCENA III.

(Pleacă cu toţii).

(Intre culise tumult. Pe scena goală năvăleşte Pătruţ).

PĂTRU: Ah! Ah! Nu mai pot! Sunt pe urma

mea!... Mă alungă, mă ucid! Unde să m'ascund?... Nu-i nici un loc ascuns unde să mă pot adăposti!... Dumnezeule din Ceruri, dacă eşti într'adevăr, scapă-mă, nu mă lăsa lor! Am greşit, e adevărat! Dar Tu ieşti iertător, Tu... Trebue să mă ierţi! Scapă-mă şi Te voi recunoaşte şi mă voi închina Ţie toată viaţa mea!... *Tumultul creşte. Pătruţ zărind teşirea din fund*) Am să fug pe aici! *Tumultul e şi mai mare).* Şi pe aicea vin! Sunt înconjurat!... Sunt pierdut!... Şi Tu Dumnezeule, cari zici că eşti mare, nu poţi scăpa pe un om dela pieire? Sau... poate vrei să mă dai pe mâna lor? Asta Ţi-e îndurarea Ta cea mare? Ei bine, n'am să-ţi fac pe voie! Această sticluţă mă va scăpa de urgia Ta!... *(Bea otravă)*... Ah!... Mă arde... mă arde.. îmi arde gâtul!.. Foc!... foc!.. văpaie arzătoare! Focul Gheenei mă arde!.. Nu mă arde-ţi de viu! Trăesc încă!... Apă!... Apă!... Apă că mor!... Mor!... îndurare! Dumnezeule Mare... ier... tare! [*moare*].

SCENA IV.

Intră Stefan; pe urma lui, după puţin timp Ileana).

ŞTEFAN: Pe aicia a fugit? Unde e? Ah! Eşti mort (*ridicând sticluţa de jos*). S'a otrăvit!

ILEANA: El şi-a primit pedeapsa dela Dumnezeu Ştefane!

ŞTEFAN: Cea mai grozavă pedeapsă pe care o poate da Cerul: să fii tu însuţi călăul propriei tale vieţi! Ce-i ce-şi vor vinde Neamul, ca tine să păţească!... Dar Herşcu, Herşcu pe semne a scăpat! Ar fi o grozăvie!

ILEANA; Oamenii spun că l-au văzut fugind în-coace!

SCENA V.

(*Herşcu se repede înăuntru, apoi văzând pe Stefan fuge îngrozit înapoi*).

ŞTEFAN; (*aleargă după dânsul îl prinde şi-l aduce de guler*): Iată-l! Stai mizerabile! Ce fugi?

HERŞCU: Oi vei!

ŞTEFAN: Dar când omorât-ai pe tata nu te-ai gândit că şi firul vieţii tale ticăloase se poate curma?

HERŞCU: Oi vei!... Iertare!

ŞTEFAN: Iertare ţie? Dar când jefuit-ai împreună cu acesta (*îi arată pe Pătruţ*)...

HERŞCU: Oi veeei! Oi veeei!

ŞTEFAN:... şi cu alţii, un întreg popor, nu te-ai gândit că acest popor odată şi odată se va răzbuna?

HERŞCU: Oi veeei!

ŞTEFAN: Priveşte-l! E tovarăşul tău de hoţii şi de jafuri, el şi-a primit răsplata! A avut cel puţin curajul să-şi facă seama singur!

HERŞCU: Oi veeei! Iertare!

ŞTEFAN; Tu n'ai făcut-o! Ei bine, firul vieţii tale de-acum ţi s'a curmat!

HERŞCU: Oi veeei! (*Cade în genunchi*).

ILEANA (*a parte*): Doamne, ştiu că-i atât de păcătos încât nici o pedeapsă nu ar fi prea mare pentru dânsul, dar totuşi... par'că mă cuprinde mila când îl văd!

HERŞCU: Iertare! Iertare! (*se târăşte pe urma lui Stefan*).

ŞTEFAN: Iertare ţie? Nu, asta niciodată! Pe ori şi care duşman l-aşi putea ierta, dară pe tine nu! (*Tumult*) Auzi-i? Un întreg popor, pe care l-ai jefuit şi l-ai prădat în curs de atâţea ani, vine acuma să-ţi ceară socoteală de faptele tale!

HERŞCU: Oi veeeei! Iertare:

ŞTEFAN: Poporul care vine însă nu te-a mai afla în viaţă, pentrucă eu am dreptul, mai mult decât ori care altul, să mă răzbun.

HERŞCU: (*cuprinzându-i genunchii*): Iertare, nu mă omorâ, iertare!

ŞTEFAN: Iertare?... Nu!

ILEANA: Ştefane, astăzi este ziua învierii lui Hristos Prea Sfântul, a neamnlui nostru şi-a dragostei noastre! Pentru întreita sfinţenie a acestei zile... iartă-l pe dânsul!

HERŞCU: (*sărutându-i genunchii*): Iertări, iertări!....

ŞTEFAN: ... Astăzi este ziua Invierii!... Da!... Adevărat... (*cu scârbă*) ...Te iert! (*îl împinge dela sine pe Herşcu, care cade la pământ*).

HERŞCU: (*aiurit, ridicându-se pe jumătate*): M'ai iertat... adivarat?...

ŞTEFAN: Dar piei odată din faţa mea!

HERŞCU: Dar undi sâ merg, stăpâne, poporul mâ omoară!

ŞTEFAN: **LA PALESTINA!**

— (S F Â R Ş I T.) —

BIBLIOTECA